

М. М. Коцур
адвокат,
об'єднання адвокатів
м. Київ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННИЙ ОБІГ НАРКОТИКІВ У ПЕРШІ РОКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ТА ЧАСИ НЕП

Актуальність теми дослідження пов'язана з двома причинами. По-перше, наркоманія та наркозлочинність представляють собою серйозну загрозу життю, здоров'ю громадян та ведуть до деградації суспільства. На сьогодні в Україні дане явище набуло загрозливих масштабів, що стимулює загальне зростання злочинності, корупції, насильства. Наприклад, в Одеській області за даними МВС, у 2018 р. перебувало у впровадженні 1370 кримінальних справ, а у 2019 р. їх обсяг збільшився на 20%, що свідчить про наявність тенденції стосовно зростання кількості злочинів у цій сфері. По-друге, одним із шляхів вирішення даної проблеми є використання досвіду, накопиченого в попередній історичний період, за допомогою якого можна розробити дієві сценарії в боротьбі з цим соціально-небезпечним явищем. З цієї точки зору, інтерес до кримінальної відповідальності за незаконний обіг наркотиків у перші роки радянської влади та часи НЕП є не випадковим. Причиною такого підходу є та обставина, що саме в ці часи були закладені основи кримінальної відповідальності за незаконний обіг наркотиків та прийняті організаційні заходи боротьби з цим явищем.

Виходячи з цього, питання динаміки процесу становлення кримінальної відповідальності за незаконний обіг наркотичних засобів, які використовувалися в перші роки радянської влади та НЕП не були предметом комплексного дослідження, а тому підлягають детальній систематизації та дослідженню.

Аналіз публікацій показує наявність значного обсягу робіт, присвячених різним аспектам боротьби з цим негативним явищем, які доцільно розділити на дві групи. До першої з них відносяться праці лікарів, фахівців з питань охорони здоров'я, до числа яких належать: А.С. Шоломович, А. Рапопорт, М.В. Зандер, Р. Голанд та ін. До другої – дослідження юристів, які займалися історією боротьби з наркоманією: М.М. Гернет, П.І. Люблінський, Б.В. Калачова, А.В. Торопигіна, С.Є. Панін, П.А. Васильєв, І.Є. Милової, Н.О. Артеменко, Т.Л. Петрище, та ін. Незважаючи на наявність цих розробок, історія даної проблеми розглядалася побіжно, у зв'язку з дослідженням більш загальних питань, тому дане питання потребує своєї подальшої розробки.

Метою роботи є дослідження історії розвитку боротьби з наркоманією і динаміка кримінальної відповідальності за такі злочини у перші роки радянської влади та часи НЕП.

Викладення матеріалів дослідження треба розпочати з розгляду ситуації, яка склалася з незаконним обігом наркотичних засобів у дореволюційній Росії. Як вказує Н.О. Артеменко, на початку ХХ ст. в країні з'явилися перші морфіністи, ефіромани, курці гашишу та опіуму, але на той історичний момент серйозність даної проблеми суспільством не усвідомлювалося у повному обсязі [1, с. 94]. Ця обставина призвела до того, що наркотики стали супутнім елементом культури, повсякденного життя та показником належності до «богемної» частини суспільства. Одночасно з цим необхідно зауважити, що у багатьох регіонах тодішньої радянської Росії вживання наркотичних речовин було традиційною культурою, побутом та засобом боротьби з хворобами. Одною з перших спроб боротьби з розповсюдженням наркотиків було Розпорядження губернатора Туркестанського краю «Про наркотичні і деякі інші отруйні речовини, що вживаються населенням Ферганської області», стосовно проведення досліджень у цій сфері, які було доручено С. Муравіцькому. За результатами цієї розробки, вченим виявлено та описано види наркотиків, способи їх вирощування, ступінь використання, кількість посадок таких речовин, ціни на наркотики. Науковець поділив осіб, що вживають наркотичні речовини на дві групи: випадкові та звичні та описав випадки вживання наркотиків дітьми у віці від 7 до 13 років, а також данні стосовно жіночої наркозалежності. В результаті проведеного дослідження С. Муравіцький дійшов висновку стосовно неможливості протидії наркоманії, т.я. для більшості жителів Туркестанського краю і Ферганської області – мусульман, ці речовини виступали в ролі заміниника алкоголю, які включалися в звичаєве життя місцевого населення.

Важливим фактором, що сприяв розповсюдженню наркоманії, стала Перша Світова Війна та революційні події 1917 – 1921 рр., коли люди за допомогою таких засобів намагалися вийти з депресивного стану і використовували їх, як засіб боротьби з психічними та фізичними хворобами. З іншої сторони, у зв'язку з відсутністю контролю

за обігом наркотиків, морфій, кокаїн продавалися без будь-яких обмежень в аптеках, а також рекламувалися, як засіб лікування від астми, бронхіту, а також в педіатрії. Посиленню цього процесу сприяв прийнятий царським урядом закон 1915 р. стосовно введення заборон на продаж алкоголю, що призвело до підвищення попиту на морфій, кокаїн та опій. У дореволюційний період основним напрямком контрабандного ввезення наркотиків стала окуповані німцями Прибалтика, Фінляндія та прифронтова смуга. Враховуючи загрозливі масштаби цього явища, Тимчасовий Уряд вдався до поліцейських репресій, наприклад, у травні 1917 р. поліцією було викрито злочинне угруповання, яке займалося торгівлею кокаїном, на чолі з А. Вольманом, котрий мав зв'язок з Німеччиною, звідки отримував товар через Швецію і продавав його в Петрограді та Москві. Цього торговця було затримано поліцією, після чого було проведено значна кількість обшуків, які показали жахливу картину розповсюдження наркотиків у цих містах. В цілому, в дореволюційний період не проводилася системна боротьба з цим явищем, були відсутні нормативно-правові акти, які встановлювали відповідальність за такі дії, а дії поліції носили епізодичний характер.

Розгляд розвитку кримінальної відповідальності за незаконний обіг наркотиків у радянський період дозволяє повести періодизацію: а) етап боротьби зі спекуляцією, до якої входили наркотичні засоби; б) початок боротьби з незаконним обігом наркотиків, шляхом введення кримінальної відповідальності за такі злочини. Так, після Жовтневого перевороту почався процес боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин на підставі припису СНК Радянської Росії «Про боротьбу зі спекуляцією кокаїну» від 31 червня 1918 року (табл. 1).

Метою даного нормативно-правового акту була боротьба з особами, які отримували надприбутки зі спекуляції наркотичними речовинами, тому в тексті документа вказувалося, що «баснословные деньги торговцев кокаином являются самым отвратительным из всех видов спекуляций». Розгляд тексту документа показує, що в ньому зазначалася небезпека використання наркотиків і пропонувалося Всеросійській Надзвичайній Комісії (ВНК), Управлінню міської міліції, Карному розшуку, Комісаріатам Юстиції, Охорони здоров'я і Внутрішніх Справ підготувати спеціальну постанову, яка «жорстоко» карає спекулянтів, які займаються їх розповсюдженням.

Ситуація, яка склалася в тодішній Радянській Росії значно ускладнювалася тим, що на той історичний момент були накопичені значні обсяги наркотичних засобів, які планувалося використовувати як першу допомогу під час бойових дій, також в наявності були таблетки, ампули, шприци. Ця обставина сприяла процесу крадіжок їх зі складів, тому наркотики, придбані царським урядом за золото, у значних обсягах стали з'являтися у вуличних торговців, а згодом і розповсюджувалися серед населення і навіть серед дітей.

З цієї причини для запобігання розповсюдження наркотичних речовин, 8 квітня 1918 року було прийнято Декрет РНК «Про передачу запасів опію» (табл. 1), згідно якого всі наявні наркотичні речовини треба було передати на зберігання органам радянської влади. Практична боротьба з наркотиками ґрунтувалася на Постанові РНК «Про червоний терор», згідно якої, особи, що займалися спекуляцією, повинні були негайно заарештовуватися, утримуватися у концентраційних таборах, а їх подальшу долю повинен був вирішити Воєнно-Революційний Трибунал (ВРТ). Діяльність цього органу регламентувалася

Таблиця 1

Нормативно-правові акти, в яких регламентувалась кримінальна відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів

№ п/з	Назва акту	Орган державної влади	Дата прийняття
1.	Декрет «Про боротьбу зі спекуляцією»	РНК Радянської Росії	28.02.1918 р.
2.	Препис «Про боротьбу зі спекуляцією кокаїну»	РНК Радянської Росії	1918 р.
3.	Постанова «Про червоний терор»	РНК Радянської Росії	05.09.1918 р.
4.	Декрет «Про підсудність революційних трибуналів»	ВЦВК Радянської Росії	06.10.1918 р.
5.	Декрет «Про передачу запасів опію»	РНК Радянської Росії	08.04.1918 р.
6.	Декрет «Проміри регулювання торгівлі наркотичними засобами»	ВЦВК і СНК РРФСР	06.11.1924 р.
7.	Про доповнення Кримінального Кодексу РСФСР ст. 140д	ВЦК РРФСР	22.12.1924 р.
8.	Кримінальний Кодекс УСРР ст.134	ВУЦВК	1927 р.
9.	Адміністративний Кодекс УСРР	ВУЦВК	1927 р.
10.	Постанова «Про заходи торгівлі наркотичними речовинами»	ВЦК і РНК РСР	03.05.1928 р.
11.	Постанова «Про заборону посівів опійного маку та індійської коноплі»	ВЦК і РНК РСР	27.10.1934 р.

Постановою Касаційного відділу Всеросійського Центрального Виконавчого Комітету (ВЦВК) від 6 жовтня 1918 року «Про підсудність революційних трибуналів». Згідно п.8 даного нормативно-правового акту, всі справи стосовно спекуляції передавалися у відання ВРТ, незалежно від того, були вони відмінені у касаційному порядку, чи ні. Як вказує М. Ковальов, у більшості випадків, особи, затримані за спекуляцію, могли бути розстріляні на місці, на підставі Постанови РНК від 28 лютого 1918 року «Про боротьбу зі спекуляцією» [7, с. 4]. В деяких випадках ВРТ приймало рішення стосовно конфіскації всього майна злочинця та накладення на них штрафу розміром до 1 млн. карбованців. В своїй праці науковець наводить дані відділу ВНК по боротьбі зі спекуляцією, співробітники якого внаслідок обшуків заарештували декілька осіб, що займалися спекуляцією кокаїном та мали значні обсяги цієї речовини: Фриндлер (1300 гр.); Браунс (2000 гр.); Родкевич (1500 гр.); Журинський (0,8 тонн опіуму).

Як вказує С.Є. Панін, торгівля та використання наркотичних засобів набула масштабів стихійного лиха [8, с. 131]. При цьому вживанням наркотичних засобів займалися як «революційні» матроси, так і радянські можновладці. За даними вченого Управляючий справами Петроградської Ради Б.Г. Каплун, родич Голови Петербурзької Надзвичайної Комісії М.С. Урицького, запрошував до себе поетів, митців, художників для вживання наркотичних засобів, які раніше були конфісковані більшовиками.

Як вказує П.А. Васильєв, в роки громадянської війни боротьба з наркоманізмом в Петрограді велася з постійним використанням жорстких репресивних заходів, а в протоколах затримання наркотики вказувалися в графі – торгівля недозволеними речами [3, с. 12]. Боротьба з наркоманією активно проводилася за даними Н.О. Щабельнікової на Далекому Сході, де на складах ОГПУ у 1920 р. зберігалось 14 тонн опіуму, близько 1 тонни героїну, конфіскованих у різних приватних осіб і фірм [4, с. 76].

Важливим засобом протидії незаконному обігу наркотиків став журнал «Питання наркології», в якому публікувалися праці відомих радянських науковців, як А.С. Шоломович, Р.Я. Голант, В.Н. Зандера, в яких викладалися форми психічного стану людей під впливом наркотиків, методи лікування наркоманів, дані по їх соціальному складу, кількість злочинів, скоєних ними і аналіз їх видів.

З точки зору П.А. Васильєва, інтерес викликає та обставина, що питаннями боротьби з наркоманією особисто займався тодішній народний комісар охорони здоров'я М.О. Семашко, який підготовував низьку праць, в яких розглядав це

явище, як наслідок царського режиму, не пов'язуючи його з соціальними умовами життя населення [6, с. 60]. Значний внесок в організацію процесу контролю за наркоманами вніс М.М. Гернет, який відстоював позицію стосовно соціальної причини даного негативного явища [2, с. 41]. Згідно пропозицій цього видатного юриста у великих містах Радянського Союзу – Москві, Ленінграді, Харкові, Києві та Одесі були створені Кабінети по вивченню злочинності, які збирали статистичні дані, стосовно випадів вживання наркотиків, шляхом анкетування таких осіб та виявлення прошарків населення найбільш схильних до використання таких небезпечних речовин.

Тісний зв'язок наркотизації населення із соціально-побутовими умовами досліджував А.С. Шоломович, яким було показано, що наркоманія призводить до зростання рівня злочинності у регіонах, де соціально-побутові умови є несприятливими [5, с. 47]. В свою чергу Н.К. Топорков, розрізняє «наркотистів» – осіб, які приохотилися до вживання наркотичних засобів у силу соціальних умов, і «наркоманів» – осіб із патологічною конституцією. Зв'язок наркотизму і злочинності відзначали в своїх працях М.М. Гернет, П.І. Люблінський та М.Т. Білоусова. При цьому дослідники фіксували меншу частоту тяжких злочинів, які вчинялися наркоманами у порівнянні з іншими категоріями злочинців. Тому на думку Н.І. Введенського, А.М. Рапопорта вживання наркотиків частіше йшло за злочином, а не передувало йому.

II. Становлення кримінальної відповідальності за незаконний обіг наркотиків проходило шляхом використання тодішнім керівництвом СРСР двох векторів боротьби з цим явищем: а) наукові дослідження направленні на вивчення проблеми наркоманії; б) введення та поступове посилення кримінальної відповідальності за незаконний обіг наркотичних речовин.

Завданням першого з цих напрямків була розробка науково-обгрунтованих засобів лікування наркоманів та підготовка заходів протидії незаконного обороту наркотиків. Інтерес викликає робота А.М. Рапопорта, в якій вчений навів результати обстеження 400 наркоманів, які вживали кокаїн та доводив наявність зв'язку між наркоманією та рівнем злочинності. В цілому, згідно досліджень А.С. Шоломовича, одним з кардинальних засобів лікування наркоманів є поступове відвикання хворого від цих засобів, яке проводиться під наглядом лікарів [5, с. 45]. Важливим заходом протидії наркотичній залежності стало відкриття у 1925 р. при Московському психоневрологічному інституті першого в Радянському Союзі Наркологічного Диспансеру. Як вказує С.Є. Панін, до цієї установи у 1925 р. звернулося 2024 хворих, а у 1928 р. – 16836, що доводить масовий характер

цього лиха у той історичний період. При цьому, з числа наркоманів 25% склали жінки, 20% – мали психічні розлади і майже 38% – почали використовувати наркотики у віці з 15 до 20 років.

Наукові дослідження з проблеми наркоманії були систематизовані на науковій конференції, яка проводилася 8-9 грудня 1923 р. у Москві та стала першим заходом, проведеним у цій сфері. З точки зору М.М. Гернета, інтерес викликали: доклад проф. Д.М. Щербачова о використанні опіуму та кокаїну; лікаря Н.І. Введенського про вплив наркоманії та злочинність; лікаря В.М. Радіонова стосовно зв'язку наркоманії з психічними хворобами; лікаря І.Д. Страшун про організації боротьби з наркоманією [2, с. 43]. За результатами конференції, як вказує М.М. Гернет, були намічені ряд заходів, спрямованих на протидію цьому явищу: створення кабінетів зі збору даних про наркоманів, статистичний облік дорослих та дітей, які вживають наркотики, збір даних про місця поширення і торгівлі цими засобами.

У період після закінчення громадянської війни у Радянському Союзі проводилася перша кодифікація законодавства, в рамках якої у 1922 р. був прийнятий Кримінальний Кодекс УСРР. У кодифікованому акті були відсутні статті, що передбачали відповідальність за незаконний оборот наркотиків. З огляду на різке збільшення використання цих небезпечних речовин до Кримінального Кодексу у 1926 р. були внесені зміни до ст. 140, згідно з якими виготовлення, зберігання і збут наркотиків карався позбавленням волі до 3 років, а також були внесені норми, що передбачали примусове лікування наркоманів. Прийняття даного доповнення пов'язано зі значним розповсюдженням наркотичних засобів. Так за даними Н.О. Артьоменко, при пограбуванні в лікарні в м. Мозир у 1922 р. бандити під загрозою розстрілу вимагали від медичного персоналу не тільки грошей, але й кокаїн та морфій [1, с. 97]. З іншої сторони у 20-х роках минулого століття, згідно зібраних у той період статистичних даних на злочини, скоєні наркоманами припадало 50 – 80% дрібних крадіжок, грабежів, випадків бандитизму.

Норми по боротьбі з незаконним обігом наркотиків увійшли до Адміністративного кодексу УСРР 1928 р., в якому ст. 515 забороняла приватним торговцям торгувати наркотичними речовинами, до числа яких відносились кокаїн, опій, морфій, героїн та їм подібні препарати. Недоліком документу була відсутність мір покарання за такі правопорушення, що давало змогу працівникам міліції здійснювати адміністративні заходи реагування на свій власний розсуд. На додаток до цього ст. 518 регламентувала необхідність контролювати та пильно охороняти такі препарати в спеціальних місцях.

Іншим напрямком боротьби з незаконним обігом наркотиків стало прийняття Декрету ВЦВК та СНК Радянської Росії від 06.11.1924 р. «Про міри регулювання торгівлі наркотичними засобами» (табл. 1). Як вказує Н.О. Артьоменко, причинами прийняття цього документу став той факт, що у цей історичний період в аптеках було виявлено велику кількість підроблених рецептів на покупку наркотичних речовин [1, с. 102]. Згідно даного декрету відділи охорони здоров'я зобов'язувались забезпечувати лікарів спеціальними талонними книжками для виписки наркотичних засобів, а продаж наркотиків по інших рецептам, або за дорученням лікарів, або медичних установ заборонявся.

У цей історичний період в СРСР на торгівлю наркотичними речовинами була встановлена державна монополія, а її елементом була регламентація порядку зберігання, обліку та відпуску таких речовин. У 1924 р. було створено державне підприємство зі збору та переробки опію, а в 1926 р. на опій була введена державна монополія. Декретом РНК Радянської Росії від 27.08.1926 р. усі питання, пов'язані з торгівлею та вирощуванням наркотичних засобів були передані акціонерному товариству «Акоспо». Згідно цього документу всі селяни повинні були здавати свій урожай коноплі та інших наркотичних речовин державі, згідно з укладеними договорами.

Постановою ВУЦК був введений в дію Кримінальний Кодекс УСРР 1927 р. До змісту кодифікованого акту увійшла ст. 134, диспозиція якої передбачала за виготовлення і зберігання з метою збуту, а також збуту без дозволу кокаїну, опію, морфію та інших одурманюючих речовин відповідальність у вигляді позбавлення свободи або примусові роботи на строк до 1 року, з конфіскацією частини майна або без такої. У той історичний період комуністична влада почала активно проводити боротьбу з приватними підприємцями, тому до змісту ст. 134 увійшла Ч. 2, яка передбачала, що саме за такі діяння, скоєні у вигляді промислу, а також утримання притонів, в яких виробляється збут або споживання наркотичних речовин, карається позбавленням волі з суворою ізоляцією на термін до 3 років з конфіскацією всього майна. Таким чином, необхідно зазначити значне посилення санкцій у порівнянні з попереднім історичним періодом, а також встановлення суворих мір покарання, таких як суворі ізоляція, конфіскація майна у порівнянні з КК 1922 р.

Важливим організаційним заходом боротьби з наркозлочинністю стало рішення СНК СРСР від 9.04.1922 р. стосовно того, що при Президії Держплану СРСР створювалася Комісія для організації боротьби з розповсюдженням наркотичних засобів, якою був розроблений комплекс заходів, організація первинних пунктів допомоги та контроль за такими особами.

Враховуючи наявність чисельних фактів продовження торгівлі наркотичними засобами у 03.05.1928 р. ВЦВК та РНК СРСР було прийнято Постанову «Про заходи торгівлі наркотичними засобами», згідно якої було заборонений вільний обіг кокаїну, гашишу, морфію, героїну, діоніну, їх солей та понтапону (табл. 1). Згідно цього акту кількість наркотичних засобів для лікувальних цілей повинно була щорічно визначатися Наркоматом охорони здоров'я союзних республік. Перелік підприємств-виробників і порядок торгівлі наркотичними засобами встановлювалися законодавством союзних республік.

У той історичний період активно діяли міжнародні організації, які боролися з незаконним розповсюдженням наркотичних засобів та за їх ініціативою проводилися численні конференції, приймалися конвенції, направлені на боротьбу з цим лихом. До їх числа відносилось Женевська конвенція по опіуму, прийнята II Міжнародною конференцією по опіуму 19.02.1925 р., що затвердила список наркотиків, до числа яких відносилися: кокаїновий лист, кокаїн сирець, індійська конопля та встановила порядок, згідно якого наркотики можуть продаватися тільки для медичних потреб. Одночасно з цим Женевська конференція запровадила систему ліцензій та реєстрацій зовнішньо-торгівельних угод стосовно наркотиків, а держави-підписанти зобов'язувалися надавати статистичні дані по таким операціям. Радянський Союз підписав наступну Женевську конференцію від 13.07.1931 р., яка обмежила виробництво наркотичних засобів та дозволила їх виготовлення лише для медичних та наукових цілей. Наступним кроком у міжнародній боротьбі з наркозлочинністю стало підписання СРСР Женевської Конвенції 26.06.1936 р. «Про заборону незаконної торгівлі наркотичними речовинами» згідно якої допускалося видача злочинців іноземним державам, на території яких скоювалися злочини в цій сфері. Одночасно з цим в Радянському Союзі та УСРР існували райони з кліматичними умовами, які сприяли природному вирощуванню наркотичних засобів. Виходячи з цього 27.10.1934 р. була прийнята Постанова ВЦК і РНК РСР «Про заборону посівів опійного маку та індійської коноплі», яка передбачала застосування до порушників положень цього акту кримінальної відповідальності.

У кінці 20-х – початку 30-х рр. минулого століття у СРСР було встановлено тоталітарний режим з жорсткою командно-адміністративною системою управління, що призвело до зміни правової політики в сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків. Цілком зрозуміло, що проблема наркоманії в СРСР залишилася, однак її оголосили «пережитком» капіталізму, який зникне з переходом до соціалістичного суспільства. Практичним результатом таких змін стало закриття

досліджень, пов'язаних з наркоманією, Кабінетів по боротьбі зі злочинністю заснованих М.М. Гернетом, громадських організація, які займалися цією проблемою. Починаючи з 30-х років боротьба з наркоманією пішла по шляху закриття спеціалізованих наркодиспансерів і створення замість них лікувально-трудова профілакторіїв, які перебували під пильним контролем НКВС.

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. В перші роки радянської влади боротьба з незаконним обігом наркотиків проводилася шляхом застосування кримінального законодавства, яке встановлювала відповідальність за спекуляцію, а мірами реагування слугувала передача справ до Воєнно-Революційних Трибуналів, які у більшості випадків застосовували вищу міру покарання.

2. Період НЕП характеризувався значним поширенням наркоманії, боротьба з якою проводилася шляхом внесення змін до КК УСРР 1922 р., який передбачав тюремне ув'язнення або застосування значних штрафів. З метою посилення кримінальної складової боротьби з цим явищем у КК УСРР 1927 р. увійшла ст. 134, яка передбачала жорстке покарання за такі дії у вигляді тюремного ув'язнення зі строгою ізоляцією та конфіскацією майна.

3. Важливим напрямком боротьби з наркоманією стали наукові дослідження, які проводилися вченими, лікарями, державними діячами, з метою виявлення соціальних причин наркозлочинності, а результатом такої роботи стало створення наркодиспансерів та Кабінетів по вивченню злочинності, що займалися збором статистичних даних стосовно наркозалежних громадян.

Література

1. Артеменко Н.А., Петрище Т.Л. Наркомания в 1920-е годы : медицинские правовые и социокультурные спектры проблемы // Вестник ВГМУ. – 2015. – Том 14, №6. – С. 93-103.
2. Гернет М.Н. Наркотизм, преступность и уголовный закон / М. Н. Гернет. – М. : Книгоиздательство «Право и жизнь», 1924. – № 3-4. – С. 39-44.
3. Васильев П.А. Наркотизм в Петрограде-Ленинграде в 1917–1929 гг.: социальная проблема и поиски ее решения : автореф. дис. ... канд. ист. наук : 07.00.02; Санкт-Петербург. ин-т истории РАН. – СПб., 2013. – 19 с.
4. Шабельникова Н.А. Деятельность милиции по противодействию наркопреступности на Дельнем Востоке России в 1920-е гг. // Актуальные вопросы борьбы с преступлениями – 2015. – № 2. – С. 74-77.
5. Шоломович А.С. Наркотизм как социально-патологическое явление и меры борьбы с ним среди рабочих // Вопросы наркологии. Сб. № 1. М. 1926. С. 45-50.
6. Васильев П.А. Эволюция представлений о наркотиках в российских медицинских текстах (1890–1930-е годы): От «ядов цивилизации» к «пережиткам капитализма» // Бюллетень Германского исторического института в Москве. Вып. 6. М., 2012. – С. 54-65.
7. Ковалев Н. Из истории борьбы с наркотиками в России. URL: http://narkotiki.ru/5_86102.htm (дата обращения: 22.12.2016).
8. Панин С.Е. Потребление наркотиков в Советской России (1917-1920 годы) // Вопросы истории. – 2003. – № 8. – С. 129-134.

Анотація

Коцур М. М. Кримінальна відповідальність за незаконний обіг наркотиків у перші роки радянської влади та часи НЕП. – Стаття.

Стаття присвячена розвитку історії боротьби з незаконним обігом наркотиків та кримінальної відповідальності за такі злочини у перші роки радянської влади та часи НЕП. Досліджено зміст нормативно-правових актів, які приймалися у цей історичний період, запропоновано періодизації даного процесу та показано посилення кримінальної складової.

Ключові слова: наркоманія, кримінальна відповідальність, нормативно-правовий акт, соціальна проблема, спекуляція.

Аннотация

Коцур М. М. Уголовная ответственность за незаконный оборот наркотиков в первые годы советской власти и времена НЭП. – Статья.

Статья посвящена развитию истории борьбы с незаконным оборотом наркотиков и уголовной ответственности за такие преступления в первые годы совет-

ской власти и времена НЭП. Исследовано содержание нормативно-правовых актов, которые принимались в этой исторический период, предложено периодизации данного процесса и показано усиление уголовной составляющей.

Ключевые слова: наркомания, уголовная ответственность, нормативно-правовой акт, социальная проблема, спекуляция.

Summary

Kotsur M. M. Criminal responsibility for drug trafficking in the early years of Soviet rule and the NEP. – Article.

The article is devoted to the development of the history of the fight against drug trafficking and criminal liability for such crimes in the early years of Soviet power and the times of the NEP. The content of the normative legal acts adopted during this historical period is investigated, the periodization of this process is proposed, the criminal component is strengthened.

Key words: drug addiction, criminal responsibility, regulatory act, social problem, speculation.